

KONVENCIJA O VARSTVU ČLOVEKOVIH PRAVIC IN TEMELJNIH SVOBOŠČIN

Uradni list RS(13.6.1994) MP, št.7-41/1994 (RS 33/1994)

Konvencija in protokoli so popravljene v skladu s spremembami P11, ki je bil sestavljen in dan v podpis državam članicam Sveta Evrope 11. 5. 1994 v Strasbourgu in je pričel veljati 1. 11. 1998.

Vlade podpisnice te Konvencije, članice Sveta Evrope, so se,

-upoštevajoč Splošno deklaracijo človekovih pravic, ki jo je razglasila Generalna skupščina Združenih narodov dne 10. decembra 1948,

-upoštevajoč, da si ta deklaracija prizadeva zagotoviti splošno in učinkovito priznavanje in spoštovanje v njej razglašeni pravic,

-upoštevajoč, da je cilj Sveta Evrope doseči večjo enotnost med njegovimi članicami in da je eden izmed načinov za zagotavljanje tega cilja varstvo in nadaljnji razvoj človekovih pravic in temeljnih svoboščin,

-ponovno potrjujoč svojo globoko vero v temeljne svoboščine, na katerih temeljita pravičnost in mir v svetu in ki jih je mogoče najbolje zavarovati na eni strani z dejansko politično demokracijo in na drugi strani s skupnim razumevanjem in spoštovanjem človekovih pravic, od katerih so te svoboščine odvisne,

-odločene, da kot vlade evropskih držav, ki jih navdihuje ista miselnost in ki imajo skupno dediščino idealov in političnega izročila o spoštovanju svobode in pravne države, store prve korake k skupnemu uveljavljanju nekaterih pravic, ki so določene v Splošni deklaraciji,

dogovorile o naslednjem:

I. člen

Obveznost spoštovanja človekovih pravic

Visoke pogodbenice priznavajo vsakomur, ki sodi v njihovo pristojnost, pravice in svoboščine, ki so opredeljene v prvem delu te Konvencije.

I. DEL PRAVICE IN SVOBOŠČINE

2. člen

Pravica do življenja

Pravica vsakogar do življenja je zavarovana z zakonom. Nikomur ne sme biti življenje namerno odvzeto, razen ob izvršitvi sodbe, s katero je sodišče koga spoznalo za krivega za kaznivo dejanje, za katero je z zakonom predpisana smrtna kazen.

Kot kršitev tega člena se ne šteje odvzem življenja, če je posledica uporabe nujno potrebne sile: pri obrambi katerekoli osebe pred nezakonitim nasiljem,

pri zakonitem odvzemu prostosti ali pri preprečitvi bega osebi, ki ji je zakonito odvzeta prostost, pri zakonitem dejanju, ki ima namen zadušiti upor ali vstajo.

3. člen

Prepoved mučenja

Nikogar se ne sme mučiti ali nečloveško in ponižujoče z njih ravnati ali ga kaznovati.

4. člen

Prepoved suženjstva in prisilnega dela

Nikogar se ne sme držati v suženjstvu ali v podložnosti.

Od nekoga se ne sme zahtevati, naj opravlja prisilno ali obvezno delo.

Pojem prisilno ali obvezno delo v zvezi s tem členom ne vključuje:

dela, ki se zahteva pri rednem prestajanju zapora v skladu z določbami 5. člena te Konvencije ali med pogojnim odpustom s prestajanja zaporne kazni,

katerekoli službe vojaške narave, službe, ki jo zahtevajo namesto obveznega služenja vojske v državah v katerih je ugovor vesti dopusten,

službe, ki je komu dodeljena ob nevarnosti ali ob nesreči, ko je ogroženo življenje ljudi ali blaginja skupnosti,

del ali služb, ki so sestavni del običajnih državljskih dolžnosti.

5. člen

Pravica do svobode in varnosti

Vsakdo ima pravico do prostosti in osebne varnosti. Nikomur se ne sme odvzeti prostost, razen v naslednjih primerih in v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom:

zakonit pripor, odrejen s sodbo pristojnega sodišča,

zakonit odvzem prostosti osebi, ki se ne pokori zakoniti odločbi sodišča, ali zato, da bi zagotovili izpolnitev kakšne z zakonom naložene obveznosti,

zakonit odvzem prostosti, ki je potreben zato, da bi osebo privedli pred pristojno sodno oblast ob utemeljenem sumu, da je storila kaznivo dejanje, ali kadar je to utemeljeno nujno zato, da bi preprečili storitev kaznivega dejanja ali beg po storjenem kaznivem dejanju,

pridrzanje mladoletnika na podlagi zakonite odločbe zaradi vzgojnega nadzorstva ali zakonit odvzem prostosti mladoletniku zato, da bi ga privedli pred pristojno oblast,

zakonito pridrzanje oseb, da bi preprečili širjenje nalezljivih bolezni, ali duševno bolnih oseb, alkoholikov, narkomanov in potepuhov,

zakonit odvzem prostosti osebi z namenom, da bi ji preprečili nedovoljen vstop v državo, ali pripor osebe, proti kateri teče postopek za izgon ali za izročitev.

Ob odvzemu prostosti je treba vsakogar takoj poučiti v jeziku, ki ga razume, o vzrokih za odvzem prostosti in česa ga dolžijo.

Vsakogar, ki mu je bila odvzeta prostost v skladu z določbami tč. c 1. odstavka tega člena, je treba takoj privedi pred sodnika ali drugo uradno osebo, ki na podlagi zakona izvršuje sodno oblast; vsakdo ima pravico, da mu sodijo v razumen roku ali ga izpustijo. Izpustitev na prostost je lahko pogojena z jamstvi, da bo prišel na sojenje.

Vsakdo, ki mu je bila odvzeta prostost ima pravico začeti postopek, v katerem bo sodišče hitro odločilo o zakonitosti odvzema prostosti in odredilo njegovo izpustitev, če je bil odvzem prostosti nezakonit. Kdor je bil žrtev odvzema prostosti v nasprotju z določili tega člena, ima iztožljivo pravico do odškodnine.

6. člen

Pravica do poštenega sojenja

Vsakdo ima pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ali o kakršnihkoli kazenskih obtožbah zoper njega pravično in javno ter v razumen roku odloča neodvisno in nepristransko z zakonom ustanovljeno sodišče. Sodba mora biti izrečena javno, toda tisk in javnost sta lahko izločena iz sojenja deloma ali v celoti v interesu morale, javnega reda ali državne varnosti, če to v demokratični družbi zahtevajo koristi mladoletnikov ali varovanje zasebnega življenja strank, pa tudi tedaj, kadar bi po mnenju sodišča zaradi posebnih okoliščin javnost sojenja škodovala interesom pravičnosti. Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, velja za nedolžnega, dokler ni v skladu z zakonom dokazana njegova krivda.

Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, ima naslednje minimalne pravice:

da ga takoj in natančno seznanijo v jeziku, ki ga razume, z bistvom in vzroki obtožbe, ki ga bremeni;

da ima primeren čas in možnosti za pripravo svoje obrambe;

da se brani sam ali z zagovornikom po lastni izbiri ali če nima dovolj sredstev za plačilo zagovornika, da ga dobi brezplačno, če to zahtevajo interesi pravičnosti;

da zaslišuje oziroma zahteva zaslišanje obremenilnih prič in da doseže navzočnost in zaslišanje razbremenilnih prič ob enakih pogojih, kot veljajo za obremenilne priče;

da ima brezplačno pomoč tolmača, če ne razume ali ne govori jezika, ki se uporablja pred sodiščem.

7. člen

Ni kazni brez zakona

Nihče ne sme biti obsojen za katerokoli dejanje, izvršeno s storitvijo ali opustitvijo, ki ni bilo določeno kot kaznivo dejanje po domačem ali po mednarodnem pravu v času, ko je bilo storjeno. Prav tako se ne sme izreči strožja kazen od tiste, ki jo je bilo mogoče izreči v času, ko je bilo kaznivo dejanje storjeno. Ta člen ni ovira za sojenje in kaznovanje oseb za kako storitev ali opustitev, ki je bila v času, ko je bila storjena, kazniva po splošnih pravnih načelih, ki jih priznavajo civilizirani narodi.

8. člen

Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja

Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja.

Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato, da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.

9. člen

Svoboda mišljenja, vesti in vere

Vsakdo ima pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi. Ta pravica vključuje svobodo spremembe vere ali prepričanja ter svobodo, da človek bodisi sam ali skupaj z drugimi ter zasebno ali javno izraža svojo vero ali prepričanje v bogoslužju, pouku, praksi ali verskih obredih.

Svoboda izpovedovanja vere ali prepričanja se sme omejiti samo v primerih, ki jih določa zakon, in če je to nujno v demokratični družbi zaradi javne varnosti, za zaščito javnega reda, zdravja ali morale ali zaradi varstva pravic in svoboščin drugih ljudi.

10. člen

Svoboda govora

Vsakdo ima pravico do svobodnega izražanja. Ta pravica obsega svobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje. Ta člen ne preprečuje državam, da zahtevajo dovoljenje za delo radijskih, televizijskih in kinematografskih podjetij.

Izvrševanje teh svoboščin vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko podvrženo obličnostim pogojem, omejitvam ali kaznim, ki jih določa zakon in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države, njene ozemeljske celovitosti, zaradi javne varnosti, preprečevanja neredov ali zločinov, za zavarovanje zdravja ali morale, za zavarovanje ugleda ali pravic drugih ljudi, za preprečitev razkritja zaupnih informacij ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva.

11. člen

Svoboda zbiranja in združevanja

Vsakdo ima pravico, da mirno zboruje in se svobodno združuje, vključno s pravico, da ustanavlja sindikate in se jim pridruži, da bi zavaroval svoje interese.

Izvrševanje teh pravic je mogoče omejiti samo z zakonom, če je to nujno v demokratični družbi zaradi državne ali javne varnosti, za preprečitev neredov ali zločinov, za zaščito zdravja ali morale ali za zavarovanje pravic in svoboščin drugih ljudi. Ta člen ne preprečuje, da bi pripadnikom oboroženih sil, policije ali državne uprave z zakonom omejili izvrševanje teh pravic.

12. člen

Pravica do poroke

Moški in ženske, zreli za zakon, imajo pravico skleniti zakonsko zvezo in ustanoviti družino v skladu z domačimi zakoni, ki urejajo uveljavljanje te pravice.

13. člen

Pravica do učinkovitega pravnega sredstva

Vsakdo, čigar pravice in svoboščine, zajamčene s to Konvencijo, so kršene, ima pravico do učinkovitih pravnih sredstev pred domačimi oblastmi, in to tudi če je kršitev storila uradna oseba pri opravljanju uradne dolžnosti.

14. člen

Prepoved diskriminacije

Uživanje pravic in svoboščin, določenih s to Konvencijo je zagotovljeno vsem ljudem brez razlikovanja glede na spol, raso, barvo kože, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodnosti ali socialni izvor, pripadnost narodni manjšini, lastnino, rojstvo ali kakšne druge okoliščine.

15. člen

Začasna omejitev pravic v primeru izrednega stanja

Med vojno ali ob kaki drugi splošni nevarnosti, ki ogroža življenje naroda, sme vsaka visoka pogodbená stranka sprejeti ukrepe, s katerimi razveljavi svoje obveznosti iz te Konvencije v strogo omejenem obsegu, ki ga terjajo kritične razmere, ob pogoju, da ti ukrepi niso v nasprotju z njenimi drugimi obveznostmi po mednarodnem pravu.

Na podlagi te določbe ni mogoče razveljaviti 2. člena, razen v primerih smrti, ki so posledica zakonitih vojnih dejanj, kakor tudi ne 3. in 4. (1. odstavek) ter 7. člena.

Vsaka visoka pogodbená stranka, ki uporabi pravico do razveljavitve, mora generalnega sekretarja Sveta Evrope celovito seznaniti z ukrepi, ki jih je sprejela, in z razlogi zanje. Obvestiti mora generalnega sekretarja Sveta Evrope tudi o tem, kdaj so ti ukrepi prenehali veljati in od kdaj veljajo zopet v celoti določbe te Konvencije.

16. člen

Omejitev politične dejavnosti tujcev

Nobene določbe iz 10., 11. in 14. člena ni mogoče šteti za določbo, ki bi preprečevala visokim pogodbenih strankam, da določajo omejitve za politično delovanje tujcev.

17. člen

Prepoved zlorabe pravic

Nobene določbe v tej Konvenciji ni mogoče razlagati tako, kot da vsebuje za katerokoli državo, skupino ali posameznika pravico do kakršenkoli dejavnosti ali dejanja, ki je usmerjeno h kršenju katerihkoli pravic ali svoboščin, ki so tu določene, ali k njihovem omejevanju v večjem obsegu, kot je določeno v tej Konvenciji.

18. člen

Omejitev uporabe restrikcij pravic

Omejitev pravic in svoboščin, ki jih ta Konvencija dopušča, ni mogoče uporabiti za namene, ki bi bili drugačni od predpisanih.

II. DEL EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

19. člen

Ustanovitev sodišča

Za zagotovitev spoštovanja obveznosti, ki so jih sprejele visoke pogodbenice s to Konvencijo in njenimi protokoli, se ustanovi Evropsko sodišče za človekove pravice, v nadaljevanju imenovano „Sodišče“. Sodišče bo stalno.

20. člen

Število sodnikov

Sodišče ima toliko sodnikov, kolikor je visokih pogodbenic.

21. člen

Kriteriji za opravljanje funkcij

Sodniki morajo imeti visok moralni ugled in morajo bodisi izpolnjevati zahtevane pogoje za opravljanje visokih pravosodnih funkcij ali pa morajo biti splošno priznani pravni strokovnjaki.

Sodniki delujejo na Sodišču v osebnem svojstvu.

Med opravljanjem te funkcije sodniki ne smejo sprejeti nobene dolžnosti, ki ni združljiva z njihovo neodvisnostjo, nepristranskostjo ali pa z drugimi zahtevami te funkcije, ki ima značaj polne zaposlitve; o vseh vprašanih, ki izhajajo iz uporabe tega odstavka, odloča Sodišče.

22. člen

Volitev sodnikov

Sodnike z večino glasov izvoli Parlamentarna skupščina s seznama treh kandidatov, ki jih imenuje vsaka visoka pogodbenica.

Enak postopek velja tudi za dopolnitev Sodišča, če so pristopile nove visoke pogodbenice, ali za zapolnitev izpraznjenih mest.

23. člen

Trajanje mandata

Sodniki so izvoljeni za dobo šestih let. Lahko so ponovno izvoljeni. Vendar pa polovica sodnikov, ki so bili izvoljeni na prvih volitvah mandat poteče po izteku treh let.

Sodnike, ki jim poteče mandat ob koncu prvega triletnega obdobja, izbere z žrebom generalni sekretar Sveta Evrope takoj potem, ko so izvoljeni.

Da bi v kar največji možni meri zagotovili, da se mandat polovice sodnikov obnovi vsake tri leta, lahko Parlamentarna skupščina, preden začne z naslednjimi volitvami, odloči, da mandati enega ali več sodnikov, ki jih bodo izvolili, ne bodo trajali šest let, vendar pa tudi ne smejo biti daljši od devet let in ne krajši od treh let.

V primerih, ko gre za več kot en mandat, in Parlamentarna skupščina uporabi določbe prejšnjega odstavka, določi razporeditev mandatov z žrebom generalni sekretar Sveta Evrope takoj po volitvah. Sodnik, ki je izvoljen namesto sodnika, čigar mandat še ni potekel, opravlja to dolžnost do konca predhodnikovega mandata.

Sodnikom mandat poteče, ko dosežejo starost 70 let.

Sodniki opravljajo svojo funkcijo do zamenjave. Po zamenjavi ostajajo pristojni za zadeve, ki so jim bile že dodeljene.

24. člen

Odpoklic

Sodnik je lahko razrešen svoje funkcije samo v primeru, če ostali sodniki z dvotretjinsko večino odločijo, da ne izpolnjuje več zahtevanih pogojev.

25. člen

Sodna pisarna in pravni sodelavci

Sodišče ima sodno pisarno, katere funkcijo in organizacijo določa poslovnik Sodišča. Sodišču pomagajo pravni sodelavci.

26. člen

Plenarno Sodišče

Plenarno Sodišče:

voli svojega predsednika in enega ali dva podpredsednika za dobo treh let; lahko so ponovno izvoljeni;

ustanavlja senate za določeno obdobje;

voli predsednike senatov Sodišča; ti so lahko ponovno izvoljeni;

sprejme poslovnik Sodišča;

voli tajnika in enega ali več namestnikov.

27. člen

Odbori, senati in veliki senat

Za proučitev zadev, predloženih Sodišču le-to zaseda v odborih s tremi sodniki, v senatu s sedmimi sodniki in v velikem senatu s sedemnajstimi sodniki. Senati Sodišča ustanovljajo svoje odbore za dobo enega leta. Sodnik, ki ga izvoli država stranka v sporu, je po uradni dolžnosti član senata in velikega senata; v primeru njegove odsotnosti ali če ne more sodelovati, ta država sama izbere osebo, ki sodeluje kot sodnik. Veliki senat vključuje tudi predsednika Sodišča, podpredsednike, predsednike senatov in druge sodnike, izbrane v skladu s poslovnikom Sodišča. Kadar je zadeva predložena velikemu senatu v skladu s 43. členom, ne sme noben sodnik iz senata, ki je izrekel sodbo sodelovati v velikem senatu, razen predsednika senata in sodnika, ki je sodeloval v imenu zadevne države.

28. člen

Izjave odborov o nesprejemljivosti

Odbor lahko soglasno odloči, da posamezna zahteva za obravnavo, predložena v skladu s 34. členom, ni sprejemljiva ali jo črta s seznama zadev, če se ta odločitev lahko sprejme brez dodatne proučitve. Taka odločitev je dokončna.

29. člen

Odločitve senatov o sprejemljivosti in o temelju zadev

Če v skladu z 28. členom ni bila sprejeta nobena odločitev, senat odloči o sprejemljivosti in argumentih za in proti obravnavi posameznih zahtevkov, predloženih v skladu s 34. členom.

Senat odloči o sprejemljivosti ter o argumentih za in proti obravnavi meddržavnih zahtevkov, predloženih v skladu s 33. členom.

Odločitev, o sprejemljivosti se sprejme ločeno, razen če Sodišče v izjemnih primerih ne odloči drugače.

30. člen

Odstop sodne pristojnosti velikemu senatu

Če zadeva, ki jo senat obravnava, načenja tehtno vprašanje v zvezi z razlago Konvencije ali njenih protokolov ali pa bi rešitev vprašanja lahko privedla do protislovja s predhodno izrečeno sodbo Sodišča, lahko senat, če še ni izrekel svoje sodbe, kadar koli prepusti sodno pristojnost velikemu senatu, če temu nobena od strank ne nasprotuje.

31. člen

Pooblastila velikega senata

Veliki senat:

odloča o zahtevah za obravnavo, predloženih bodisi v skladu s 33. ali 34. členom, če mu je zadevo prepustil senat v skladu s 30. členom ali če mu je bila zadeva predložena s 43. členom, in obravnava zahteve za svetovalna mnenja predložene v skladu s 47. členom.

32. člen

Pristojnost Sodišča

Sodišče je pristojno za vse zadeve v zvezi z razlago in uporabo Konvencije in njenih protokolov, ki so mu predložene pod pogoji, predvidenimi v 33., 34. in 47. členu.

V primeru spora glede pristojnosti Sodišča odloča o tem Sodišče.

33. člen

Meddržavne zadeve

Vsaka visoka pogodbenica lahko obvesti Sodišče o vsaki domnevni kršitvi določil Konvencije in njenih protokolov, ki bi jih po njenih mnenju lahko pripisali drugi visoki pogodbenici.

34. člen

Posamezne zahteve za obravnavo

Sodišče lahko sprejme zahteve za obravnavo od katere koli osebe, nevladne organizacije ali skupine posameznikov, ki zatrjujejo, da so žrtve kršitev pravic, priznanih s Konvencijo in njenimi protokoli s strani katere koli visoke pogodbenice. Visoke pogodbenice se zavezujejo, da na noben način ne bodo ovirale dejanskega izvajanja te pravice.

35. člen

Kriteriji sprejemljivosti

Sodišče sme obravnavati zadeve šele potem, ko so bila izčrpana vsa notranja pravna sredstva v skladu s splošno priznanimi pravili mednarodnega prava in v šestih mesecih od dne, ko je bila sprejeta dokončna odločitev po notranjem pravu.

Sodišče ne bo obravnavalo nobene posamezne zahteve, predložene na podlagi 34. člena, ki je: anonimna;

v bistvu ista kot zadeva, ki jo je Sodišče že obravnavalo, ali ki je že v drugem postopku mednarodne preiskave ali reševanja in ne vsebuje nobenih novih dejstev.

Sodišče bo razglasilo za nesprejemljivo vsako zadevo, predloženo v skladu 34. členom, za katero meni, da ni v skladu z določili Konvencije ali njenih protokolov, da je očitno neutemeljena ali pa da pomeni zlorabo pravice.

Sodišče v skladu s tem členom v kateri koli fazi postopka zavrne vsako zahtevo za obravnavo, za katero meni, da je nesprejemljiva.

36. člen

Posredovanje tretje strani

V vseh primerih pred senatom ali velikem senatom ima visoka pogodbenica, katere državljan je vložil zahtevo za obravnavo, pravico, da predloži pisne pripombe in sodeluje pri zaslišanju. Predsednik Sodišča lahko v interesu pravičnega sojenja na katero koli visoko pogodbenico, ki ni udeležena v postopku, ali katero koli drugo zadevno osebo, ki ni vložila zahteve za obravnavo, da predloži pisne pripombe ali se udeleži zaslišanja.

37. člen

Izbris zahtev za obravnavo

Sodišče lahko v katerikoli fazi postopka zahtevo za obravnavo izbriše s seznama zadev, če je na podlagi okoliščin možno sklepati:

da vlagatelj ne namerava vztrajati pri svoji zahtevi; ali

da je bila zadeva rešena; ali

da zaradi kakega drugega razloga, ki ga ugotovi Sodišče, nadaljnje obravnavanje zadeve ni več upravičeno.

Kljub temu pa Sodišče nadaljuje z obravnavo zadeve, če to zahteva spoštovanje človekovih pravic, opredeljenih v Konvenciji in njenih protokolih.

Sodišče se lahko odloči, da zahtevo za obravnavo ponovno uvrsti na seznam zadev, če okoliščine to opravičujejo.

38. člen

Preiskava zadeve in postopek prijateljske poravnave

Če Sodišče izjavi, da je zahteva za obravnavo sprejemljiva:

nadaljuje s preiskavo zadeve skupaj s predstavniki strank in po potrebi uvede preiskavo, za katere učinkovit potek morajo prizadete države po izmenjavi mnenj s Sodiščem zagotoviti potrebno pomoč;

mora biti na voljo prizadetim strankam, da bi dosegle prijateljsko poravnavo zadeve na podlagi spoštovanja človekovih pravic opredeljenih v Konvenciji in njenih protokolih.

Postopki, vodeni v skladu z odstavkom 1 b), so zaupni.

39. člen

Prijateljska poravnava

Ob prijateljski poravnavi Sodišče izbriše zadevo s seznama s pomočjo odločitve, ki se omejuje le na kratek povzetek dejstev in na opis dosežene rešitve.

40. člen

Javno zaslišanje in dostop do dokumentov

Zaslišanje je javno, razen če Sodišče v izjemnih primerih drugače ne odloči.

Dokumenti, deponirani pri tajniku, so dostopni javnosti, razen če predsednik Sodišča ne odloči drugače.

41. člen

Pravično zadoščenje

Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve Konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno nakloni pravično zadoščenje.

42. člen

Sodbe senatov

Sodbe senatov postanejo dokončne v skladu z določili 2. odstavka 44. člena.

43. člen

Predložitev velikemu senatu

V treh mesecih od datuma sodbe senata lahko katera koli stranka v zadevi v izjemnih primerih zahteva, da se zadeva predloži v ponovno obravnavo velikemu senatu.

Zbor petih sodnikov velikega senata sprejme zahtevo, če se zastavlja pomembno vprašanje v zvezi z razlago ali uporabo Konvencije ali njenih protokolov ali pa gre za pomembno vprašanje splošnega pomena.

Če zbor sprejme zahtevo za ponovno obravnavo, se veliki senat izreče o zadevi s sodbo.

44. člen

Dokončne sodbe

Sodba velikega senata je dokončna

Sodba senata postane dokončna:

če stranke izjavijo, da ne bodo zahtevale ponovne obravnave zadeve pred velikim senatom;

tri mesece od datuma sodbe, če ni bilo zahteve za ponovno obravnavo pred velikim senatom;

če zbor velikega senata zavrne zahtevo po ponovni obravnavi v skladu s 43. členom.

Končna sodba se objavi.

45. člen

Utemeljitev sodb in sklepov

Sodbe kot tudi odločitve o sprejemljivosti ali nesprejemljivosti zahtev za obravnavo morajo biti utemeljene. Če sodba v celoti ali delno ne izraža soglasnega mnenja sodnikov, lahko vsak sodnik temu doda svoje ločeno mnenje.

46. člen

Obveznost in izvršitev sodb

Visoke pogodbenice se obvezujejo, da bodo spoštovale končno sodbo Sodišča v vsaki zadevi, v kateri nastopajo kot stranke.

Končna sodba Sodišča se pošlje Odboru ministrov, ki nadzoruje njeno izvršitev.

47. člen

Svetovalna mnenja

Sodišče lahko na zahtevo Odbora ministrov daje svetovalna mnenja o pravnih vprašanjih v zvezi z razlago Konvencije in njenih protokolov.

Takšna mnenja ne smejo obravnavati vprašanj, ki so povezana z vsebino ali obsegom pravic in svoboščin, opredeljenih v I. delu Konvencije in v njenih protokolih. Prav tako ne smejo obravnavati drugih vprašanj, ki bi jih lahko obravnavalo Sodišče ali Odbor ministrov v zvezi s kakšnim postopkom, sproženim v skladu s Konvencijo.

Odločitev Odbora ministrov, da zahteva svetovalno mnenje Sodišča, mora biti sprejeta z večino glasov predstavnikov, ki so upravičeni, da zasedajo v Odboru ministrov.

48. člen

Svetovalna pristojnost Sodišča

Sodišče odloči, ali sodi zahteva za svetovalno mnenje, ki mu jo predloži Odbor ministrov, v njegovo svetovalno pristojnost, kot je opredeljena v 47. členu.

49. člen

Obrazložitev za svetovalno mnenje

Svetovalno mnenje Sodišča mora biti obrazloženo.

Če svetovalno mnenje v celoti ali delno ne izraža soglasnega mnenja sodnikov, ima vsak sodnik pravico dati svoje ločeno mnenje.

Svetovalno mnenje Sodišča se pošlje Odboru ministrov.

50. člen

Stroški delovanja Sodišča

Stroške za delovanje Sodišča nosi Svet Evrope.

51. člen

Privilegiji in imunitete sodnikov

Sodniki uživajo med opravljanjem svojih funkcij privilegije in imunitete, ki so določeni v 40. členu Statuta Sveta Evrope in v sporazumih, sklenjenih na podlagi tega člena.

II. DEL RAZNE DOLOČBE

52. člen

Poizvedbe generalnega sekretarja

Na zahtevo generalnega sekretarja Sveta Evrope mora vsaka visoka pogodbenica predložiti pojasnila o tem, kako njeno notranje pravo zagotavlja učinkovito uveljavljanje vseh določb te Konvencije.

53. člen

Varstvo obstoječih človekovih pravic

Nobene določbe te Konvencije ni mogoče razlagati kot omejitev ali odpravo katerekoli človekove pravice in temeljne svoboščine, ki jih je mogoče uveljaviti po zakonih katerekoli visoke pogodbenice ali po sporazumih, v katerih nastopa kot pogodbenica.

54. člen

Pooblastila Odbora ministrov

Nobena določba te Konvencije ne odpravlja pooblastil, ki pripadajo Odboru ministrov na podlagi Statuta Sveta Evrope.

55. člen

Izključitev drugih sredstev za reševanje sporov

Visoke pogodbenice soglašajo, razen če se posebej ne dogovorijo drugače, da ne bodo uporabile pogodb, konvencij in deklaracij, ki med njimi veljajo za to, da bi v obliki pritožbe predložile, naj se spor zaradi razlage ali uporabe te Konvencije rešuje s sredstvi, ki jih ta Konvencija ne predvideva.

56. člen

Ozemeljska dejavnost konvencije

Vsaka država sme ob ratifikaciji ali kadarkoli pozneje z notifikacijo, ki jo naslovi na generalnega sekretarja Sveta Evrope, izjaviti, da velja s pridržkom 4. odstavka tega člena ta Konvencija tudi za vse ali za katero od ozemelj, za katerih mednarodne odnose je odgovorna.

Konvencija začne veljati za ozemlje ali ozemlja, navedena v notifikaciji, trideseti dan potem, ko je generalni sekretar Sveta Evrope sprejel notifikacijo.

Določbe te Konvencije se uporabljajo na teh ozemljih ob upoštevanju krajevnih razmer.

Vsaka država, ki je dala izjavo na podlagi prvega odstavka tega člena, lahko kadarkoli pozneje izjavi, da sprejema za eno ali več ozemelj, na katere se izjava nanaša, pristojnost Sodišča za sprejemanje pritožb od posameznikov, nevladnih organizacij ali skupin posameznikov v skladu s 34. členom te Konvencije.

57. člen

Pridržki

Vsaka država lahko ob podpisu te Konvencije ali ob deponiranju svojih ratifikacijskih listin izrazi pridržke ob katerikoli posebni določbi te Konvencije, če kak zakon, ki tedaj velja na njenem ozemlju, ni v skladu s takšno določbo. Ta člen ne dovoljuje pridržkov splošne narave.

Vsak pridržek po tem členu mora vsebovati kratko oznako zakona, na katerega se nanaša.

58. člen

Odpoved

Visoka pogodbenica lahko odpove to konvencijo šele po preteku petih let od tedaj, ko je postala njena pogodbenica, in po šestmesečni odpovedi, ki jo z notifikacijo naslovi na generalnega sekretarja Sveta Evrope, ta pa o tem obvesti druge visoke pogodbene stranke.

Takšna odpoved visoke pogodbene stranke ne razrešuje njenih obveznosti po tej Konvenciji za katerokoli dejanje, ki bi ga storila pred dnem, ko je odpoved začela veljati, in ki bi lahko pomenilo kršitev takšnih obveznosti.

Vsaka visoka pogodbenica, ki preneha biti članica Sveta Evrope, preneha biti ob istih pogojih tudi stranka te Konvencije.

V skladu z določbami prejšnjih odstavkov je mogoče odpovedati Konvencijo za katerokoli ozemlje, za katero je bila dana izjava o njeni uporabi na podlagi določb 56. člena.

59. člen

Podpis in ratifikacija

Ta Konvencija je odprta za podpis članicam Sveta Evrope, ki jo morajo ratificirati. Ratifikacijske listine je treba deponirati pri generalnemu sekretarju Sveta Evrope.

Ta Konvencija bo začela veljati potem, ko bo deponiranih deset ratifikacijskih listin.

Za poznejše podpisnice bo Konvencija začela veljati z dnem, ko bodo deponirane njihove ratifikacijske listine.

Generalni sekretar Sveta Evrope obvesti vse članice Sveta Evrope o začetku veljavnosti Konvencije, o imenih visokih pogodbenih strank, ki so jo ratificirale, in o deponiranju ratifikacijskih listin, ki so prispele pozneje.

PROTOKOL H KONVENCIJI O VARSTVU ČLOVEKOVIH PRAVIC IN SVOBOŠČIN

I. člen

Varstvo lastnine

Vsaka fizična ali pravna oseba ima pravico do spoštovanja svojega premoženja. Nikomur ne sme biti lastnina odvzeta, razen če je to v javnem interesu v skladu s pogoji, ki jih določa zakon, in ob spoštovanju splošnih načel mednarodnega prava. Ta določba pa nikakor ne omejuje pravice držav, da uveljavijo zakone, za katere menijo, da so potrebni za nadzor nad uporabo premoženja v skladu s splošnim interesom ali za zagotovitev plačila davkov, drugih prispevkov ali denarnih kazni.

2. člen

Pravica do izobrazbe

Nikomur ne sme biti odvzeta pravica do izobraževanja. Pri izvajanju funkcij, ki so v zvezi z vzgojo in izobraževanjem, mora država spoštovati pravico staršev, da zagotovijo svojim otrokom takšno vzgojo in izobraževanje, ki sta v skladu z njihovim lastnim verskim in filozofskim prepričanjem.

3. člen

Pravica do svobodnih volitev

Visoke pogodbene stranke se zavezujejo, da bodo izvedle v razumnih časovnih presledkih svobodne in tajne volitve, ki bodo zagotovile svobodno izražanje mnenja ljudstva pri izbiri zakonodajnih teles.

4. člen

Ozemeljska veljavnost konvencije

Vsaka visoka pogodbeni stranka lahko ob podpisu ali ratifikaciji ali kadarkoli pozneje pošlje generalnemu sekretarju Sveta Evrope izjavo, s katero sporoči, da bodo določbe tega protokola veljale na v izjavi navedenih ozemljih, za katerih mednarodne odnose je odgovorna.

Vsaka visoka pogodbeni stranka, ki je poslala izjavo iz prejšnjega odstavka, lahko kadarkoli z novo izjavo spremeni vsebino katerekoli prejšnje izjave ali pa prekliče veljavnost določb tega Protokola glede kateregakoli ozemlja.

Izjava, ki je v skladu s tem členom se šteje, da je v skladu s prvim odstavkom 56. člena Konvencije.

5. člen

Razmerja do konvencije

Visoke pogodbene stranke štejejo določbe 1., 2., 3. in 4. člena tega Protokola kot dodatne člene h Konvenciji in zanje veljajo vse določbe Konvencije.

6. člen

Podpis in ratifikacija

Ta Protokol je odprt za podpis članicam Sveta Evrope, ki so podpisnice Konvencije, ratificiran mora biti ob ali po ratifikaciji Konvencije. Veljati začne potem, ko bo deponiranih deset ratifikacijskih listin. Za podpisnico, ki ratificira Protokol naknadno, začne veljati ob deponiranju njenih ratifikacijskih listin.

Ratifikacijske listine morajo biti deponirane pri generalnemu sekretarju Sveta Evrope, ki bo vsem članicam sporočil imena držav, ki so ta Protokol ratificirale.

**PROTOKOL ŠTEVILKA 4
H KONVENCIJI O VARSTVU ČLOVEKOVIH PRAVIC IN TEMELJNIH
SVOBOŠČIN, KI ZAGOTAVLJA DOLOČENE PRAVICE IN SVOBOŠČINE,
KI ŠE NISO VKLJUČENE V KONVENCIJO IN
V PRVI PROTOKOL H KONVENCIJI**

I. člen

Prepoved zaporne kazni zaradi dolgov

Nikomur ne sme biti odvzeta prostost samo zato, ker ne more izpolniti pogodbenih obveznosti.

2. člen

Svoboda gibanja

Vsakdo, ki je zakonito na ozemlju kake države, ima na njenem ozemlju pravico do svobode gibanja in do svobodne izbire prebivališča.

Vsakdo lahko svobodno zapusti katerokoli državo, vključno tudi lastno.

Pri izvajanju teh pravic ne sme biti nobenih omejitev, razen tistih, ki so določene z zakonom in ko so v demokratični družbi nujne zaradi državne in javne varnosti, za vzdrževanje javnega reda, za preprečevanje kaznivih dejanj, za zaščito zdravja ali morale ali za varstvo pravic in svoboščin drugih ljudi.

Za pravice navedene v prvem odstavku lahko na določenih področjih veljajo omejitve, ki morajo biti določene z zakonom in v demokratični družbi upravičene zaradi javnega interesa.

3. člen

Prepoved izгона državljanom

Nihče ne sme biti izgnan bodisi z individualnimi ali s kolektivnimi ukrepi z ozemlja države, katere državljan je.

Nikomur ne sme biti odvzeta pravica do vstopa na ozemlje države, katere državljan je.

4. člen

Prepoved skupinskega izгона tujcev

Kolektivni izgon tujcev je prepovedan.

5. člen

Ozemeljska veljavnost konvencije

Vsaka visoka pogodbenca stranka lahko ob podpisu ali ob ratifikaciji tega Protokola ali kadarkoli pozneje pošlje generalnemu sekretarju Sveta Evrope izjavo, s katero sporoči, da bodo določbe tega Protokola veljale na v izjavi navedenih ozemljih, za katerih mednarodne odnose je odgovorna.

Vsaka visoka pogodbenca stranka, ki je poslala izjavo iz prejšnjega odstavka, lahko kadarkoli pošlje novo izjavo, s katero spreminja določbe katerekoli prejšnje izjave ali pa prekliče veljavnost določb tega Protokola glede kateregakoli ozemlja.

Izjava, dana na podlagi tega člena, se šteje, da je skladna s prvim odstavkom 56. člena.

Ozemlje katerekoli države, za katero velja ta Protokol na podlagi ratifikacije ali sprejema, in vsako ozemlje, za katero velja ta Protokol na podlagi izjave, ki jo je dala ta država v skladu s tem členom se obravnava kot ločeni ozemlji zaradi sklicevanja na 2. in 3. člen v zvezi z ozemljem države.

Vsaka država, ki je podala izjavo v skladu s prvim ali drugim odstavkom tega člena, lahko kadar koli po tem izjavi za eno ali več ozemelj na katere se izjava nanaša, da, kar zadeva vse ali katerega izmed členov 1 do 4 tega protokola, sprejema pristojnost Sodišča za sprejemanje zahtev za obravnavo s strani fizičnih oseb, nevladnih organizacij ali skupin posameznikov v skladu s 34. členom Konvencije.

6. člen

Razmerje do Konvencije

Visoke pogodbene stranke štejejo določbe členov od 1 do 5 tega Protokola za dodatne člene h Konvenciji in vse določbe Konvencije veljajo tudi zanje.

7. člen

Podpis in ratifikacija

Ta Protokol je odprt za podpis članicam Sveta Evrope, ki so podpisale Konvencijo; ratificiran mora biti ob ali po ratifikaciji Konvencije. Veljati začne po deponiranju petih ratifikacijskih listin. Za podpisnico, ki ratificira Protokol pozneje, začne veljati na dan deponiranja njene ratifikacijske listine.

Ratifikacijske listine morajo biti deponirane pri generalnemu sekretarju Sveta Evrope, ki vsem članicam sporoči imena držav, ki so Protokol ratificirale.

PROTOKOL ŠTEVILKA 6 H KONVENCIJI O VARSTVU ČLOVEKOVIH PRAVIC IN TEMELJNIH SVOBOŠČIN, KI ZADEVA ODPRAVO SMRTNE KAZNI

I. člen

Ukinitev smrtne kazni

Smrtna kazen se odpravi. Nihče ne sme biti obsojen na takšno kazen ali usmrčen.

2. člen

Smrtna kazen v vojnem času

Država lahko določi v svoji zakonodaji smrtno kazen za dejanja, storjena med vojno ali ob neposredni vojni nevarnosti; takšna kazen se sme uporabiti le v primerih, ki so določeni v zakonu in v skladu z določbami zakona. Država obvesti generalnega sekretarja Sveta Evrope o takšnih določbah v svoji zakonodaji.

3. člen

Prepoved začasnega prenehanja uporabe

Določbe tega Protokola se ne smejo derogirati s sklicevanjem na 15. člen Konvencije.

4. člen

Prepoved pridržkov

Nobeni pridržki glede določb tega Protokola na podlagi 57. člena Konvencije niso dopustni.

5. člen

Ozemeljska veljavnost konvencije

Vsaka država lahko ob podpisu ali ob deponiranju listine o ratifikaciji, sprejemu ali odobritvi določi ozemlje ali ozemlja, za katera veljajo določbe tega Protokola.

Vsaka država lahko kadarkoli z izjavo, ki jo naslovi na generalnega sekretarja Sveta Evrope, razširi veljavnost določb tega Protokola na katerokoli drugo ozemlje, navedeno v izjavi. Za to ozemlje bo začel Protokol veljati prvi dan meseca, ki neposredno sledi datumu, ko je generalni sekretar prejel izjavo.

Vsaka izjava, podana v skladu s prejšnjima odstavkoma, se lahko prekliče za katerokoli ozemlje, navedeno v takšni izjavi, z obvestilom, naslovljenim na generalnega sekretarja. Preklic začne veljati prvi dan meseca, ki neposredno sledi datumu, ko je generalni sekretar prejel takšno obvestilo.

6. člen

Razmerje do konvencije

Države pogodbenice štejejo določbe členov od 1 do 5 tega Protokola za dodatne člene h Konvenciji in vse določbe Konvencije veljajo tudi zanje.

7. člen

Podpisi in ratifikacija

Ta Protokol je odprt za podpis državam članicam Sveta Evrope, ki so podpisnice Konvencije. Protokol mora biti ratificiran, sprejet ali odobren. Država članica Sveta Evrope tega Protokola ne sme ratificirati, sprejeti ali odobriti, če ni hkrati ali že pred tem ratificirala Konvencije. Listine o ratifikaciji, sprejemu ali odobritvi so deponirane pri generalnemu sekretarju Sveta Evrope.

8. člen

Uveljavitev konvencije

Ta Protokol začne veljati prvi dan meseca, ki neposredno sledi datumu, ko je pet držav članic Sveta Evrope izrazilo soglasje, da jih ta Protokol zavezuje v skladu z določili 7. člena.

Za vsako državo članico, ki pozneje izrazi soglasje, da jo zavezujejo določila tega Protokola, začne veljati prvi dan meseca, ki neposredno sledi datumu deponiranja listin o ratifikaciji, sprejemu ali odobritvi.

9. člen

Naloge depozitarja

Generalni sekretar Sveta Evrope obvesti države članice Sveta:

vsakem podpisu;

deponiranju vsake listine o ratifikaciji, sprejemu ali odobritvi;

datumu uveljavitve Protokola v skladu s 5. in 8. členom;

vsakem drugem dokumentu, obvestilu ali sporočilu, ki se nanaša na ta Protokol.

PROTOKOL ŠTEVILKA 7 H KONVENCIJI O VARSTVU ČLOVEKOVIH PRAVIC IN TEMELJNIH SVOBOŠČIN

I. člen

Proceduralna jamstva v primeru izгона tujcev

Tujec, ki zakonito prebiva na ozemlju kake države ne sme biti izgnan s tega ozemlja, razen z odločbo, ki temelji na zakonu, pri tem pa mora imeti možnost:

predložiti utemeljen ugovor proti izgonu,

zahtevati preskus svoje zadeve in

doseči, da ga v zvezi s tem sprejme pristojni organ oblasti ali oseba ali osebe, ki jih pooblasti omenjeni pristojni organ oblasti.

Tujec se sme izgnati, preden uveljavi pravice iz točke a, b in c prvega odstavka tega člena, če je takšen izgon nujen zaradi javnega reda ali zaradi varnosti države.

2. člen

Pravica do pritožbe v kazenskih zadevah

Vsakdo, ki je bil obsojen zaradi kaznivega dejanja, ima pravico zahtevati preskus sodne odločbe o krivdi in o kazni pred višjim sodiščem. Uveljavljanje te pravice, vključno z razlogi, na podlagi katerih jo lahko prizadeti uveljavi, morajo biti določeni z zakonom.

Ta pravica se lahko izjemoma omeji, če gre za kršitev manjšega pomena, kakor so predpisane z zakonom, ali če je prizadetega že na prvi stopnji obsodilo najvišje sodišče ali če mu je bila izrečena oprostilna sodba po pritožbi zoper oprostilno sodbo.

3. člen

Pravica do odškodnine v primeru sodne pomote

Če je bila pravnomočna kazenska sodba pozneje razveljavljena ali če je bila oseba pomiloščena zato, ker je kako novo ali na novo odkrito dejstvo pokazalo, da gre za sodno zmoto, ima oseba, ki je zaradi takšne obsodbe prestajala kazen, pravico do odškodnine skladno z zakonom ali prakso te države, razen če bi se dokazalo, da je prepozno uveljavitev takšnih dejstev prizadeti v celoti ali deloma sam povzročil.

4. člen

Pravica, da nisi dvakrat sojen ali kaznovan za isto kaznivo dejanje

Pravosodni organi iste države ne smejo nikogar ne kazensko preganjati ne kaznovati za kaznivo dejanje, za katero je bil na podlagi zakona in v skladu s kazenskim postopkom te države s pravnomočno sodbo že oproščen ali obsojen.

Določbe prejšnjega odstavka ne preprečujejo obnove kazenskega postopka na podlagi zakona in skladno s kazenskim postopkom prizadete države, če obstajajo dokazi o novih ali na novo odkritih dejstvih ali pa če je v prejšnjih postopkih prišlo do bistvene napake, ki bi lahko vplivala na izid sojenja.

Določila tega člena se ne smejo derogirati s sklicevanjem na 15. člen Konvencije.

5. člen

Enakost zakoncev

Zakoncema gredo iz zakonske zveze enake civilnopravne pravice in dolžnosti v medsebojnem razmerju in v razmerju do svojih otrok tako med trajanjem zakonske zveze kot tudi po njenem prenehanju. Določba tega člena ne preprečuje državam, da uveljavijo ukrepe, ki jih narekujejo koristi otrok

6. člen

Ozemeljska veljavnost konvencije

Vsaka država lahko ob podpisu ali ob deponiranju listin o ratifikaciji, sprejemu ali odobritvi določi ozemlje ali ozemlja, za katera veljajo določbe tega Protokola, in v kakšnem obsegu bodo veljale na tem ozemlju ali ozemljih.

Vsaka država lahko pozneje z izjavo, ki jo naslovi na generalnega sekretarja Evrope, razširi veljavnost določil tega Protokola na katerokoli drugo ozemlje, navedeno v izjavi. Za to ozemlje bo začel Protokol veljati prvi dan meseca, ki neposredno sledi pretečenemu roku dveh mesecev od datuma, ko je generalni sekretar prejel izjavo.

Vsaka izjava, dana na podlagi prejšnjih dveh odstavkov, se lahko za katerokoli ozemlje, navedeno v takšni izjavi, prekliče ali spremeni z obvestilom, naslovljenim na generalnega sekretarja. Preklic ali sprememba začne veljati prvi dan meseca, ki neposredno sledi pretečenemu roku dveh mesecev od datuma, ko je generalni sekretar prejel obvestilo.

Za izjavo, ki je bila dana na podlagi tega člena, se šteje, da je v skladu s prvim odstavkom 56. člena Konvencije.

Ozemlje katerekoli države, za katero velja ta Protokol na podlagi ratifikacije, sprejema ali odobritve, ter vsako ozemlje, za katero velja ta Protokol na podlagi izjave, ki jo je dala država na podlagi tega člena, se lahko obravnava kot ločeni ozemlji zaradi sklicevanja na I. člen v zvezi z ozemljem države. Vsaka država, ki je podala izjavo v skladu s 1. ali 2. odstavkom tega člena, lahko kadar koli po tem izjavi za eno ali več ozemelj, na katera se izjava nanaša, da kar zadeva 1. do 5. tega Protokola, sprejema pristojnost Sodišča za sprejemanje zahtev za obravnavo za posameznike, nevladne organizacije ali skupine posameznikov v skladu s 34. členom Konvencije.

7. člen

Razmerja do konvencije

Države pogodbenice štejejo določbe od 1. do 6. člena tega Protokola kot dodatne člene h Konvenciji in vsa določila Konvencije veljajo tudi zanjo.

8. člen

Podpis in ratifikacija

Ta Protokol je odprt za podpis državam članicam Sveta Evrope, ki so podpisale Konvencijo. Protokol morajo države ratificirati, sprejeti ali odobriti. Tega Protokola ne sme ratificirati sprejeti ali odobriti država članica Sveta Evrope, ki ni hkrati ali pa pred tem ratificirala Konvencije. Listine o ratifikaciji, sprejemu ali odobritvi so deponirane pri generalnem sekretarju Sveta Evrope.

9. člen

Uveljavitev konvencije

Ta Protokol začne veljati prvi dan meseca, ki neposredno sledi preteku roka dveh mesecev od datuma, ko je sedem držav članic Sveta Evrope izrazilo soglasje, da jih določbe tega Protokola zavezujejo skladno z določbami 8. člena.

Za vsako državo članico, ki naknadno izrazi soglasje, da jo zavezujejo določila Protokola, začne Protokol veljati prvi dan meseca, ki neposredno sledi preteku roka dveh mesecev od datuma deponiranja listin o ratifikaciji, sprejemu ali odobritvi.

10. člen

Naloge depozitarja

Generalni sekretar Sveta Evrope obvesti vse države članice Sveta Evrope:

**vsakem podpisu,
deponiranju listin o ratifikaciji, sprejemu ali odobritvi,
datumu začetka veljavnosti Protokola, skladno s 6. in 9. členom,
vsakem drugem dokumentu, obvestilu ali sporočilu, ki se nanaša na ta Protokol.**

Odločba o ugotovitvi kršitve pravice do učinkovitega varstva pravic iz četrtega odstavka 15. člena Ustave v zvezi s 13. členom Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, stran 8423.

Številka: Up-555/03-41
Up-827/04-26
Datum: 6. 7. 2006

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavnih pritožbah, ki sta ju vložila A. A. iz Ž. in B. B. iz Z., ki ju zastopa C. C., odvetnik v V., na seji dne 6. julija 2006

o d l o č i l o:

Pritožnikoma je bila kršena pravica do učinkovitega varstva pravic iz četrtega odstavka 15. člena Ustave v zvezi s 13. členom Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94).

Obrazložitev

A.

1. Pritožnika sta vložila dve ustavni pritožbi. V prvi izpodbijata sklep št. I Kp 652/2003 z dne 29. 5. 2003, s katerim je Višje sodišče v Ljubljani potrdilo sklep senata Okrožnega sodišča v Ljubljani št. Ks 801/2002 z dne 27. 9. 2002 o zavrnitvi zahteve za uvedbo preiskave, ki sta jo vložila kot subsidiarna tožilca. Izpodbijata tisti del navedenega sklepa, ki se nanaša na kazniva dejanja kršitve nedotakljivosti stanovanja po prvem, drugem in tretjem odstavku 152. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94 in nasl. – v nadaljevanju KZ). Zatrjujeta kršitev pravice do sodnega varstva (23. člen Ustave), pravice do enakega varstva pravic (22. člen Ustave), načela pravne države (2. člen Ustave) in pravice do nedotakljivosti stanovanja (36. člen Ustave).

2. Pritožnika navajata, da je dne 3. 4. 2000 šest policistov z naperjenimi pištolami vdrla v zaklenjeni hodnik pred stanovanjem A. C. C. (pritožnika sta njegova žena in oče) naj bi podrla na tla, ga med pretepanjem vklenili in zvelikli v njegovo stanovanje. Zatem naj bi na tla podrla tudi pritožnico, ji vklenili roke na hrbtu in ji ukazali, da mora gledati v tla. Po navedbah pritožnikov so policisti v stanovanje vstopili brez pooblastila, C. C. in pritožnici pa niso sporočili razloga za vstop, niti jima niso vročili odredbe o hišni preiskavi. Policisti naj bi z opisanim ravnanjem obema protipravno omejili svobodo gibanja in prekršili nedotakljivost njunega stanovanja. C. C. je med postopkom policistov umrl. Takoj zatem naj bi skupina drugih štirih policistov preiskala stanovanje. Policisti naj bi brez odredbe in v nasprotju s pooblastili opravili tudi osebno preiskavo C. C., najprej, ko je bil še živ, in kasneje, ko je že umrl, še enkrat. Pritožnica navaja, da ji med postopkom niso omogočili dostopa do odvetnika.

3. Glede zatrjevane kršitve 36. člena Ustave pritožnika navajata, da je prva skupina policistov vdrla v stanovanje v nasprotju z zakonom, saj naj bi se neutemeljeno sklicevala na odredbo preiskovalnega sodnika o hišni preiskavi. Po mnenju pritožnikov v stanovanje niso vstopili z namenom, da bi izvršili sodno odredbo o hišni preiskavi, saj se je že vnaprej vedelo, da bo hišno preiskavo opravljala druga skupina kriminalistov. Policisti naj bi v stanovanje vdrla v trenutku, ko je vanj vstopil obiskovalec. Njihova domneva, da je šlo za kupca mamila, po mnenju pritožnikov takšnega vdora ne more upravičiti. Poleg tega je kasnejši razvoj dogodkov to domnevo ovrgel. Če pa so se policisti z obiskovalcem dogovorili, naj pri C. C. kupi mamilo, to po mnenju pritožnikov predstavlja policijsko provokacijo in je zato tudi policijski vdor v stanovanje nezakonit.

4. Pritožnika tudi menita, da jima je z izpodbijanim sklepom kršena pravica iz 23. člena Ustave, saj se s tem, ko se jima ne dovoljuje izvedbe dokazov, ki sta jih ponudila, dejansko ne dovoljuje kontradiktornosti (22. člen Ustave). Po mnenju pritožnikov v spornih sodnih odločitvah ni bilo vzpostavljeno ravnotežje pravic subsidiarnih tožilcev v razmerju do državnega organa (policije). Dokazi, ki sta jih ponudila, naj ne bi bili niti izvedeni niti v sodnih sklepih korektno ocenjeni. V celoti pa naj bi bila upoštevana poročila policije, to je organa, pri katerem so bili osumljenci zaposleni. Posamezna poročila za Okrožno državno tožilstvo naj bi podpisoval celo uslužbenec policije, ki je bil tudi sam med osumljenci, pri čemer o ovadbi zoper njega še ni bilo odločeno. Glede na to naj bi bil kršen tudi 2. člen Ustave.

5. Z drugo ustavno pritožbo pritožnika izpodbijata sklep zunajobravnavnega senata Okrožnega sodišča v Ljubljani št. Ks 1295/2003 z dne 28. 10. 2003, ki je v enem delu zavrgel zahtevo oškodovancev kot tožilcev (pritožnikov) za obnovo postopka po 409. členu Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 63/94 in nasl. – v nadaljevanju ZKP) zaradi kaznivega dejanja povzročitve smrti iz malomarnosti po prvem odstavku 129. člena KZ, v drugem delu pa zahtevo za obnovo postopka zaradi navedenega kaznivega dejanja zavrnil. Izpodbijata tudi sklep Višjega sodišča v Kopru št. Kp 167/2004 z dne 1. 9. 2004, s katerim je pritožbeno sodišče zavrnilo njuno pritožbo zoper navedeni sklep.

6. Zatrjmeta kršitev pravice do sodnega varstva (23. člen Ustave), pravice do enakega varstva pravic in kršitev načela pravne države (2. člen Ustave). Menita, da se njuna zahteva za obnovo postopka in za uvedbo kazenske preiskave nanaša na kaznivo dejanje, ki varuje pravico človeka do življenja in »pravico do prepovedi mučenja«. Te pravice so po njunem prepričanju varovane tudi s Konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP), s Konvencijo proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 24/93, MP, št. 7/93 – v nadaljevanju MKPM), s Splošno deklaracijo človekovih pravic (v nadaljevanju Splošna deklaracija ZN) in z Mednarodnim paktom o državljskih in političnih pravicah (Uradni list SFRJ, MP, št. 7/71 in Uradni list RS, št. 35/92, MP, št. 9/92 – MPDPP). Dalje navajata, da mora po določbah MKPM vsaka država članica zagotoviti, da bodo njeni pristojni organi takoj uvedli nepristransko preiskavo, kadar se pojavi utemeljen sum, da je storjeno kaznivo dejanje mučenja na ozemlju, ki je pod njeno jurisdikcijo. Vsaki osebi, ki trdi, da je bila mučena na njenem ozemlju, mora država zagotoviti pravico do pritožbe in pravico, da bodo pristojni organi takoj in nepristransko preučili njen primer. Dodajata, da slovenska zakonodaja sicer ne pozna posebnega kaznivega dejanja mučenja, vendar pa kazniva dejanja, ki so bila predmet zahteve za preiskavo in zahteve za obnovo, vsebinsko ustrezajo opredelitvi pojma mučenja in drugih oblik prepovedanega (okrutnega in ponižujočega) ravnanja. Pritožnika poudarjata, da se je slovenska država z ratifikacijami navedenih konvencij in deklaracij zavezala k njihovem spoštovanju. Dodajata, da je država varovanje navedenih vrednot in pravic povzela tudi v Ustavi v 17., 18., 19., 21., 36. členu in v drugih členih. Pripominjata, da navedenih pravic tudi ni mogoče relativizirati. Kljub temu pa ugotavljata, da dejansko nimata pravnega varstva.

7. Zatrjmeta, da so bile vse sodne odločbe, ki so preprečevale kazensko preiskavo, oprte izključno na zagovore osumljenih, ki so jih potrjevala poročila Policijske uprave Ljubljana, ki naj bi bila konstrukt, izdelan na podlagi izjav osumljencev. Mnogo dokazov, ki sta jih pridobila sama, po njunem prepričanju kaže na to, da trditve osumljenih ne držijo, vendar v sodnih odločbah ali niso bili omenjeni ali so bili ocenjeni povsem napačno ali pa so bili predlogi za njihovo izvedbo a priori zavrnjeni.

8. Z izpodbijano odločitvijo pritožbenega sodišča naj bi jima bila kršena pravica iz 23. člena Ustave. Navajata, da »jima izpodbijani sklep te pravice vsebinsko ne daje, saj s tem, ko ne dovoljuje izvedbe dokazov, ki sta jih ponudila subsidiarna tožilca, dejansko ne dovoljuje kontradiktornosti« (22. člen Ustave). Menita, da pri spornih sodnih odločitvah ni bilo vzpostavljeno ravnotežje pravic oškodovancev kot tožilcev v razmerju do državnega organa (policije).

9. Dalje navajata, da sta se pritožila tudi zato, ker je pri odločanju na prvi stopnji sodelovala sodnica, zoper katero sta že pred tem vložila kazensko ovadbo in nato subsidiarni obtožni predlog (zadeva Okrajnega sodišča v Ljubljani št. III K 56/2003), zato bi se morala sodnica izločiti oziroma zahtevati ustrezno odločitev predsednika sodišča. Pritožbeno sodišče pa je njuno pritožbo zavrnilo z obrazložitvijo, da pač nista zahtevala njene izločitve, čeprav nista bila obveščena o sestavi senata. Po stališču pritožnikov gre za kršitev načel pravne države.

10. Ustavno sodišče je s sklepom št. Up-555/03, Up-827/04 z dne 23. 3. 2006 ustavni pritožbi sprejelo v obravnavo. V skladu z določbo prvega in četrtega odstavka 26. člena v zvezi z 49. členom Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94 – v nadaljevanju ZUstS) sta bili ustavni pritožbi poslani Višjemu sodišču v Ljubljani in Višjemu sodišču v Kopru, ki nanju nista odgovorili. V skladu z 22. členom Ustave sta bili ustavni pritožbi poslani tudi nasprotnim strankam iz predkazenskega postopka, ki nanju tudi niso odgovorile.

B. – I.

11. V sklepu št. Up-285/97 z dne 10. 5. 2001 (Uradni list RS, št. 52/01 in OdlUS X,115) in sklepu št. Up-168/98 z dne 10. 5. 2001 (Uradni list RS, št. 52/01 in OdlUS X, 116) je Ustavno sodišče zavzelo stališče, da oškodovanec kot tožilec (subsidiarni tožilec) in zasebni tožilec nista aktivno legitimirana za vložitev ustavne pritožbe zoper pravnomočno oprostilno sodbo oziroma drugo sodno odločbo, s katero je bil kazenski postopek pravnomočno končan.

12. Obravnavani primer je po vsebini drugačen od navedenih. Pritožnika namreč izpodbijata pravnomočen sklep o zavrnitvi zahteve za uvedbo kazenske preiskave in pravnomočen sklep o zavrnitvi zahteve za obnovo postopka po 409. členu ZKP, ki sta ju vložila zoper osebe, ki so v času, ko naj bi storile očitana kazniva dejanja, sodelovale kot policisti v policijski akciji, med katero je ena oseba umrla. Do upravičenosti vlaganja ustavnih pritožb v tovrstnih primerih se Ustavno sodišče doslej še ni opredelilo. Zato se je Ustavno sodišče v tem primeru odločilo za vsebinsko obravnavo. Sklenilo je, da bo o obeh ustavnih pritožbah odločilo z eno odločbo.

B. – II.

13. Ustavno sodišče je vpogledalo spis Okrožnega sodišča v Ljubljani št. II Kpr 70/2001.

14. Iz spisa je razvidno, da sta pritožnika po tem, ko je državni tožilec zavrgel njuno kazensko ovadbo, kot subsidiarna tožilca (oškodovanca kot tožilca) vložila zahtevo za preiskavo zoper šest policistov (prva skupina policistov) zaradi utemeljenega suma, da so storili kazniva dejanja povzročitve smrti iz malomarnosti, kršitve nedotakljivosti stanovanja, dve kaznivi dejanji protipravnega odvzema prostosti (na škodo pritožnice in C. C.), kaznivo dejanje neupravičene osebne preiskave (na škodo C. C.), dve kaznivi dejanji kršitve človeškega dostojanstva z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic (na škodo pritožnice in C. C.). Zoper enega od teh policistov in še tri druge policiste (druga skupina policistov) sta oškodovanca kot tožilca vložila zahtevo za

preiskavo zaradi utemeljenega suma, da so storili kaznivi dejanji zlorabe uradnega položaja ali uradnih pravic in kršitve nedotakljivosti stanovanja. Zaradi smrti enega izmed policistov sta zahtevo za preiskavo zoper njega kasneje umaknila.

15. Preiskovalni sodnik Okrožnega sodišča v Ljubljani je s sklepom št. II Kpr 70/2001 z dne 28. 5. 2002 sklenil, da se zoper policiste iz prve skupine opravi preiskava zaradi utemeljenega suma storitve kaznivega dejanja povzročitve smrti iz malomarnosti iz 129. člena KZ in kršitve človeškega dostojanstva z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic (na škodo C. C.) iz 270. člena KZ v zvezi s 25. členom KZ. Zoper policiste iz druge skupine pa je preiskovalni sodnik uvedel preiskavo zaradi utemeljenega suma storitve kaznivega dejanja kršitve nedotakljivosti stanovanja po prvem, drugem in tretjem odstavku 152. člena KZ v zvezi s 25. členom KZ.

16. Preiskovalni sodnik je o zahtevi za preiskavo odločil zgolj v navedenem delu. V preostalem delu je zahteval odločitev zunajobravnavnega senata, saj se ni strinjal z uvedbo preiskave.

17. Zoper sklep o uvedbi preiskave so se pritožili zagovorniki vseh obdolžencev razen dveh. Zunajobravnavni senat Okrožnega sodišča je s sklepom št. Ks 801/2002 z dne 27. 9. 2002 pritožbam ugodil in sklep preiskovalnega sodnika spremenil tako, da je zahtevo za uvedbo preiskave v celoti zavrnil (I.A. in I.B. točki sklepa). Po uradni dolžnosti je zahtevo za uvedbo preiskave zavrnil tudi zoper policista, ki se nista pritožila. Z navedenim sklepom je odločba zunajobravnavnega senata pod I. točko postala pravnomočna.

18. Z istim sklepom je senat odločil tudi o preostalem delu zahteve za preiskavo tako, da je pritrdil mnenju preiskovalnega sodnika, da ni podan utemeljen sum, da bi obdolženci storili očitana jim kazniva dejanja, in je zahtevo za preiskavo tudi v tem delu zavrnil (II.A. in II.B. točki sklepa).

19. Zoper II. točko sklepa senata Okrožnega sodišča v Ljubljani sta pritožnika kot subsidiarna tožilca vložila pritožbo in uveljavljala zmotno ugotovitev dejanskega stanja. Višje sodišče v Ljubljani je s sklepom št. I Kp 652/2003 z dne 29. 5. 2003 njuno pritožbo zavrnilo kot neutemeljeno.

20. Pritožnika sta nato vložila zahtevo za obnovo postopka po 409. členu ZKP zoper policiste iz prve in druge skupine zaradi storitve kaznivega dejanja povzročitve smrti iz malomarnosti po 129. členu KZ. Zunajobravnavni senat Okrožnega sodišča v Ljubljani je s sklepom št. Ks 1294/2003 z dne 28. 10. 2003 pod I. točko zavrgel zahtevo oškodovancev kot tožilcev za obnovo postopka zoper policiste iz druge skupine. Pod II. točko pa je kot neutemeljeno zavrnil zahtevo oškodovancev kot tožilcev za obnovo postopka zoper policiste iz prve skupine.

21. Zoper II. točko sklepa zunajobravnavnega senata sta se subsidiarna tožilca pritožila. Višje sodišče v Kopru (pristojnost tega sodišča je bila na predlog subsidiarnih tožilcev za prenos krajevne pristojnosti določena s sklepom Vrhovnega sodišča) je s sklepom št. Kp 167/2004 z dne 1. 9. 2004 njuno pritožbo zavrnilo, dopolnitev pritožbe pa kot prepozno zavrglo.

B. – III.

22. V postopku, ki se je zaključil z izpodbijanimi sodnimi odločitvami, sta oškodovanca zahtevala uvedbo kazenske preiskave zoper policiste, ki so sodelovali v policijski akciji, med katero je ena oseba (mož oziroma sin pritožnikov) umrla. Pritožnika zatrjujeta kršitev pravice do poštenega sojenja. Med drugim navajata, da se njuna zahteva za uvedbo kazenske preiskave in za obnovo postopka nanaša na kazniva dejanja, s katerimi je bilo poseženo v človekove pravice iz 17., 18., 19., 21. in 36. člena Ustave. Sklicujeta se tudi na določbe EKČP in posebej poudarjata kršitev pravice človeka do življenja in »pravice do prepovedi mučenja«. Pritožnika menita, da so sodišča kršila prvi odstavek 23. člena Ustave s tem, ko niso dovolila uvedbe kazenske preiskave. Terjata pravično preiskavo, ki jo bo izvedlo nepristransko in od policije neodvisno sodišče in v kateri bosta imela možnost, da dosežeta izvedbo obremenilnih dokazov, s katerimi razpolagata.

23. Pritožnika v ustavni pritožbi posebej poudarjata poseg policistov v človekove pravice iz 17., 18. in 21. člena Ustave, ki se nanašajo na varstvo pred posegi v temeljne človekove pravice. V 17. členu Ustave je zagotovljena nedotakljivost človekovega življenja. Člen 18 Ustave (prepoved mučenja) med drugim določa, da ne sme biti nihče podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu kaznovanju ali ravnanju. Člen 21 Ustave (varstvo človekove osebnosti in dostojanstva) pa zagotavlja spoštovanje človekove osebnosti in njegovega dostojanstva v kazenskem postopku in v vseh drugih pravnih postopkih, in prav tako med odvzemom prostosti in izvrševanjem kazni. Prepoveduje tudi vsakršno nasilje nad osebami, ki jim je prostost kakorkoli omejena, ter vsakršno izsiljevanje priznanj in izjav. Navedene ustavne določbe so namenjene varstvu posameznika pred posegi države oziroma njenih uradnih oseb v njegovo življenje ter fizično in psihično celovitost ter dostojanstvo. V odločbi št. Up-183/97 z dne 10. 7. 1997 (OdlUS VI, 183) je Ustavno sodišče že zavzelo stališče, da je določba 18. člena Ustave namenjena predvsem varstvu zoper uporabo različnih oblik (fizičnega in psihičnega) nasilja pri izvrševanju represivnih pooblastil državnih organov.

24. Človekovo življenje, njegova fizična in psihična celovitost ter dostojanstvo so vrednote, ki se v hierarhiji človekovih pravic nahajajo najvišje in so kot take zavarovane v mnogih mednarodnih instrumentih. Posebno varstvo jim zagotavljata že MPDPP in Splošna deklaracija ZN. Kot pravilno navajata pritožnika, so navedene temeljne človekove pravice zagotovljene tudi v EKČP in MKPM. Pravico do življenja zagotavlja EKČP v 2. členu in v 1. členu Protokola številka 6. (*1) V drugem odstavku 2. člena eksplicitno našteva, v katerih primerih se odvzem življenja, ki je posledica uporabe absolutno neogibno potrebne sile (use of force which is no more than absolutely necessary), ne šteje za kršitev navedene določbe. Varstvo pred mučenjem ter nečloveškim in ponižujočim ravnanjem ali kaznovanjem zagotavlja EKČP v 3. členu, (*2) ki ne določa izjem in je tudi po praksi

Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP) absolutno. Glede razlikovanja med aktom mučenja in nečloveškim ali ponižujočim ravnanjem se je ESČP v svoji praksi oprlo na razlikovanje po MKPM. (*3) Mučenje (torturo) brezpogojno prepoveduje tudi MKPM. Dejanja mučenja, ki so opredeljena v prvem odstavku 1. člena MKPM, (*4) lahko praviloma storijo uradne osebe. V prvem odstavku 16. člena MKPM določa obveznost držav, da na ozemlju pod svojo jurisdikcijo preprečijo tudi druga dejanja krutih, nečloveških in poniževalnih kazni ali ravnanj uradnih oseb. MKPM v prvem odstavku 4. člena določa, da mora vsaka država zagotoviti (to ensure), da se v njenem kazenskem pravu vsa dejanja mučenja štejejo za kazniva dejanja. V 12. členu MKPM določa, da država skrbi za to, da pristojni organi takoj opravijo nepristransko preiskavo, kadar so upravičeni razlogi za sum, da je bilo dejanje mučenja ali nečloveškega ravnanja storjeno na njenem ozemlju. V skladu s 13. členom MKPM pa mora država zagotoviti vsaki osebi, ki trdi, da je bila mučena ali se je z njo nečloveško ravnalo na ozemlju pod njeno jurisdikcijo, pravico, da se pritoži in da bodo pristojni organi takoj in nepristransko preučili njen primer. Tudi iz judikature ESČP izhaja, da je država v okviru svojih pozitivnih obveznosti dolžna preprečevati nasilje, ki se konča s smrtjo osebe ter dosledno izslediti in opraviti preiskavo proti domnevnim storilcem. (*5)

25. Prvi odstavek 5. člena Ustave zavezuje državo, da na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine. V zvezi z varstvom človekovih pravic in temeljnih svoboščin ima država tako imenovane negativne in pozitivne obveznosti. Negativne obveznosti pomenijo, da se mora država vzdrževati posegov v človekove pravice in temeljne svoboščine. Pozitivne obveznosti pa zavezujejo državo oziroma njene posamezne veje oblasti (sodno, zakonodajno in izvršilno oblast) k aktivnemu ravnanju pri varstvu človekovih pravic in svoboščin. Varstva človekovih pravic torej ne gre jemati le kot obveznosti, da se država vzdrži ravnanj, ki bi posegala v človekove pravice ali jih omejevala, temveč jo varstvo človekovih pravic zavezuje tudi k aktivnemu ravnanju, s katerim ustvarja možnosti za čim učinkovitejše uresničevanje človekovih pravic. Ustavno sodišče je v eni svojih odločb zapisalo: »V pravni državi mora obstajati tak sistem organizacije, ki omogoča izvajanje Ustave in zakonov ter tak sistem postopkov, ki omogočajo izvrševanje pravic in svoboščin« (odločba v zadevi št. U-I-13/94 z dne 21. 1. 1994, Uradni list RS, št. 6/94 in OdlUS III, 8). Navedena zahteva izhaja tudi iz judikature ESČP. Načeloma velja, da so pozitivne obveznosti države toliko bolj poudarjene, kolikor je varovana vrednota više v hierarhiji človekovih pravic. (*6) Ker so človekove pravice, ki varujejo življenje, fizično in psihično celovitost ter dostojanstvo posameznika, temeljne vrednote demokratične družbe, jih je dolžna država posebej aktivno varovati in ustvarjati možnosti za njihovo čim učinkovitejše uresničevanje.

26. V skladu z navedeno pozitivno obveznostjo država varuje posameznika pred najhujšimi posegi v njegovo življenje, celovitost in dostojanstvo tudi tako, da v svojem kazenskem pravu tovrstne posege opredeli kot kazniva dejanja. KZ posebnega kaznivega dejanja mučenja oziroma nečloveškega ravnanja sicer ne pozna. Vendar pa nekatera kazniva dejanja, določena v KZ (med njimi so tudi tista, glede katerih sta pritožnika zahtevala uvedbo kazenske preiskave), zajemajo posamezna ravnanja, ki izhajajo iz opredelitev človekovih pravic v 17., 18. in 21. členu Ustave.

27. Po ZKP je pregon storilec kaznivih dejanj, ki so pregonljiva po uradni dolžnosti, v rokah državnega tožilca. Kazenska preiskava se začne na zahtevo upravičenega tožilca. Po 1. točki drugega odstavka 45. člena ZKP je državni tožilec glede kaznivih dejanj, ki se preganjajo po uradni dolžnosti, pristojen za to, da ukrene, kar je potrebno v zvezi z odkrivanjem kaznivih dejanj in izsleditvijo storilcev ter za usmerjanje predkazenskega postopka. Funkcijo pregona opravlja po legalitetnem načelu, če zakon ne določa drugače. V skladu z navedenim načelom je dolžan začeti kazenski pregon, če je podan utemeljen sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti. Če državni tožilec ugotovi, da ni podan utemeljen sum, da je storjeno takšno kaznivo dejanje, ne sproži kazenskega pregona. V skladu z 51. členom ZKP pa lahko državni tožilec tudi odstopi od pregona. V obeh primerih lahko na njegovo mesto vstopi oškodovanec kot tožilec (drugi odstavek 60. člena ZKP). Ta možnost je korektiv tožilčeve ocene o neobstoju zakonskih pogojev za začetek kazenskega pregona, ki je lahko iz različnih razlogov nepravilna ali celo nezakonita ter ima lahko za oškodovanca škodljive posledice. Oškodovanec kot tožilec ima za uveljavitev svojih interesov pravico vložiti zahtevo za preiskavo ali neposredno obtožnico. (*7) Če oškodovanec na naveden način vstopi v kazenski postopek, postane stranka kazenskega postopka.

28. Ustava v prvem odstavku 23. člena določa, da ima vsakdo pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebne odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. Ustavno sodišče je že sprejelo stališče, da pravica do sodnega varstva ne pomeni pravice do točno določenega sodnega postopka.

29. V obravnavanem primeru sta pritožnika v skladu z navedenimi določbami ZKP zahtevala uvedbo kazenske preiskave, o njeni zahtevi pa je s pravnomočnim sklepom odločilo sodišče. V tem obsegu je torej sodno varstvo pritožnikov po ZKP bilo zagotovljeno. Tega pritožnika niti ne zanikata. Zatrjujeta pa, da bi morala biti zaradi zatrjevanega posega v človekove pravice zoper osumljene opravljena sodna preiskava, v kateri bi imela pravico kot oškodovanca aktivno sodelovati.

30. Iz MKPM in prakse ESČP glede 2. in 3. člena EKČP izhaja, da mora država dodatno zavarovati osebe, katerim je odvzeta prostost, in so zato v posebej ranljivem položaju. ESČP poudarja, da vsako zatekanje k fizični sili pri odvzemu posameznikove prostosti, ki ni v strogem smislu izzvana z njegovim obnašanjem, krni človekovo dostojanstvo in v načelu krši pravico, določeno v 3. členu EKČP. (*8) Če posameznik v času, ko je pod dejanskim fizičnim nadzorom represivnih organov, utrpi hujše poškodbe ali umre, mora država verodostojno obrazložiti nastanek teh posledic. (*9) V ta namen mora zagotoviti izvedbo postopkov, v katerih se v skladu z načelom neposrednosti raziščejo in ugotovijo vsa relevantna dejstva in okoliščine v zvezi z obravnavanim dogodkom, predvsem pa verjetni razlogi za smrt ali poškodbe posameznika. (*10)

31. V skladu z navedenimi kriteriji je ESČP presoјalo tudi zadevo Rehbock proti Sloveniji. (*11) ESČP je med drugim ugotovilo, da je bila zaradi ravnanja s pritožnikom (šlo je za aretacijo osumljenca, ki naj bi tihotapil mamila) med postopkom odvzema njegove prostosti podana kršitev 3. člena EKČP. Glede na resno naravo poškodb je ESČP menilo, da Vlada ni predložila prepričljivih ali verodostojnih argumentov, na podlagi katerih bi lahko razložila ali upravičila silo, ki jo je uporabila med operacijo odvzema prostosti. Po presoji ESČP je bila uporabljena sila v danih okoliščinah pretirana in neupravičena. Posledica take uporabe sile so bile poškodbe, zaradi katerih je pritožnik nedvomno hudo trpel, torej so z njim ravnali nečloveško. (*12)

32. EKČP v 13. členu zagotavlja učinkovita pravna sredstva pred domačimi oblastmi vsakomur, čigar pravice in svoboščine, ki jih EKČP priznava, so bile kršene, tudi če so bile kršene s strani uradne osebe pri opravljanju uradne dolžnosti. Po praksi ESČP učinkovito pravno sredstvo ni vedno nujno sodni postopek. Mora pa biti učinkovito tako v praksi kot po pravu, s tem, da njegovega izvrševanja ne smejo neupravičeno ovirati dejanja ali opustitve organov države. (*13) Iz prakse ESČP glede 13. člena EKČP v primerih zatrjevanja kršitve pravic in svoboščin iz 2. in 3. člena EKČP izhaja, da narava pravice, ki naj bi jo kršili represivni organi, vpliva tudi na vrsto pravnih sredstev, ki jih je treba zagotoviti žrtvam. Po stališču ESČP mora v primeru, ko se verjetno zatrjuje kršitev pravic in svoboščin iz 2. in 3. člena EKČP, učinkovito pravno sredstvo po 13. členu EKČP obsegati tudi temeljito in učinkovito preiskavo (thorough and effective investigation), ki bi lahko vodila k prepoznavi in kaznovanju odgovornih (to the identification and punishment of the perpetrators) ter učinkovit dostop (effective access) oškodovanca ali njegovih svojcev do postopka preiskave. (*14) Glede na to je država pri obravnavanju primerov, v katerih je posameznik, ko je bil pod oblastjo represivnih organov, izgubil življenje, dolžna ugotoviti vsa relevantna dejstva in okoliščine primera in omogočiti učinkovito udeležbo svojcev umrlega v tem postopku. Preiskavo morajo izvesti neodvisni preiskovalci, neovirano od države (independent investigators, unimpeded by the state). (*15) Takojšnja in temeljita preiskava je po praksi ESČP še posebej pomembna, ker lahko pomanjkljiva preiskava spodkoplje učinkovitost vseh drugih pravnih sredstev, ki bi lahko bila vložena. (*16)

33. Ustava navedene pravice izrecno ne zagotavlja. Iz Ustave izhaja, da nobene človekove pravice ali temeljne svoboščine, urejene v pravnih aktih, ki veljajo v Sloveniji, ni dopustno omejevati z izgovorom, da je ta Ustava ne priznava (peti odstavek 15. člena Ustave). Po četrtem odstavku 15. člena Ustave sta zagotovljena sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravica do odprave posledic njihove kršitve. Gre za splošno ustavno določbo, ki je odsev zahteve iz 13. člena EKČP, ki državam pogodbenicam nalaga dolžnost, da zagotovijo učinkovito pravno varstvo človekovih pravic. Tudi pri opredeljevanju vsebine navedene pravice je treba enako kot pri opredeljevanju pravice do sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena Ustave izhajati iz splošne premise, v skladu s katero mora biti zagotovljena možnost učinkovitega in dejanskega izvrševanja človekovih pravic, saj ni namen Ustave, da bi človekove pravice priznala zgolj formalno in teoretično (odločba Ustavnega sodišča št. Up-275/97 z dne 16. 7. 1998, OdlUS VII, 231). Glede na navedeno je treba določbo četrtega odstavka 15. člena Ustave razumeti tako, da obsega tudi pravico do neodvisne preiskave okoliščin dogodka, v katerem naj bi bila oseba podvržena mučenju ali nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju državnih represivnih organov, oziroma je oseba med akcijo državnih represivnih organov izgubila življenje. Navedena pravica vključuje tudi učinkovit dostop prizadetih do takšne preiskave. Čeprav določba četrtega odstavka 15. člena Ustave zagotavlja sodno varstvo človekovih pravic, zadostuje v obravnavanih situacijah glede na navedeno prakso ESČP v zvezi s 13. členom EKČP že preiskava, opravljena zunaj sodnih postopkov pod pogojem, da je neodvisna in da prizadetim zagotavlja učinkovito udeležbo.

34. Iz četrtega odstavka 15. člena Ustave in iz 13. člena EKČP torej ne izhaja, da bi morala biti neodvisna preiskava opravljena v okviru kazenskega postopka. Temeljni namen kazenskega postopka je namreč ugotoviti, ali je obdolženec storil kaznivo dejanje in ali je zanj kriv, ter mu, če je odgovor na obe vprašanji pritrdilen, izreči kazensko sankcijo. Glede na namen kazenskega postopka tega ni mogoče niti razširiti na preiskovanje okoliščin dogodka v smislu zahtev, ki izhajajo iz prakse EKČP, niti tega šteti za njegovo nadomestilo. Ustavno sodišče je že zavzelo stališče, da pravica oškodovanca v kazenskem postopku prevzeti kazenski pregon, še ne pomeni, da ima tudi ustavno varovano pravico doseči kazensko obsodbo (tako Ustavno sodišče v odločbi št. Up-285/97). Poleg tega bi omejitve neodvisne preiskave na kazenski postopek izničila možnosti neodvisnega preiskovanja državnega nasilja v primerih, ko posameznikom ne bi bilo mogoče očitati storitve kaznivega dejanja ali bi obstajale ovire za uvedbo kazenskega postopka. Glede na navedeno pritožnikoma zgolj s tem, da o dogodku ni bila uvedena kazenska preiskava, ni bila kršena pravica iz četrtega odstavka 15. člena Ustave v zvezi s 13. členom EKČP.

35. Glede na ugotovljeno je moralo Ustavno sodišče odgovoriti na vprašanje, ali je bilo pritožnikoma v skladu z zahtevo iz četrtega odstavka 15. člena Ustave v zvezi s 13. členom EKČP zagotovljeno ustrezno pravno varstvo njunih pravic. (*17)

36. V času obravnavanega dogodka je imel posameznik, ki je menil, da so mu bile s policistovim dejanjem ali z opustitvijo kršene pravice in svoboščine, možnost pritožiti se tudi na policijo (28. člen Zakona o policiji, Uradni list RS, št. 49/98 – ZPol). Drugi odstavek navedenega člena ZPol je določal, da sodelujejo pri reševanju pritožbe predstavniki javnosti in policijskega sindikata. Iz takrat veljavnega Navodila za reševanje pritožb (Uradni list RS, št. 103/2000) je razvidno, da je bil senat za obravnavanje pritožb sestavljen iz treh članov, predsedoval pa mu je generalni direktor policije oziroma direktor policijske uprave oziroma po njunem pooblastilu drug delavec policije. Generalni direktor policije oziroma direktor policijske uprave je imenoval tudi predstavnike javnosti in predstavnike sindikata. Iz ustavne pritožbe ni razvidno, ali sta pritožnika to pravno sredstvo vložila ali ne. Ker pa navedeno pravno sredstvo ni izpolnjevalo pogojev neodvisne preiskave v smislu četrtega odstavka 15. člena Ustave v zvezi s 13. členom EKČP, se Ustavnemu sodišču ni bilo treba opredeliti do vprašanja, ali sta pritožnika to pravno sredstvo izčrpala.

37. Iz kazenskega spisa je sicer razvidno, da je bila na podlagi Pravilnika o policijskih pooblastilih (Uradni list RS, št. 51/2000 – Pravilnik) pri Policijski upravi Ljubljana dne 13. 9. 2000 ustanovljena komisija, katere naloga je bila ugotoviti okoliščine izvajanja in poteka postopka dne 3. 4. 2000 (v zvezi z uporabo prisilnih sredstev), v katerem je umrl C. C. Iz zapisnika navedene komisije z dne 11. 10. 2000 je razvidno, da je bila komisija v skladu s takrat veljavno zakonodajo sestavljena iz štirih članov, zaposlenih v policijski upravi, pritožnika pa nanjo nista imela vpliva. (*18) Glede na to tudi ta opravljena preiskava okoliščin dogodka ni ustrezala kriterijem, ki jih je glede pravice do učinkovitega pravnega sredstva iz 13. člena EKČP vzpostavilo ESČP.

38. Po drugem odstavku 59. člena ZUstS lahko Ustavno sodišče v primeru, ko ugotovi, da izpodbijana odločba temelji na protiustavnem zakonu, samo začne postopek za oceno njegove ustavnosti. Ker je bil 28. člen ZPol naknadno spremenjen (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o policiji, Uradni list RS, št. 79/03 – ZPol-B), morebitna ugotovitev neskladnosti sporne ureditve z Ustavo pa ne bi vplivala na pravni položaj pritožnikov, se Ustavno sodišče ni spustilo v presojo ustavnosti 28. člena ZPol, ki je veljal v času domnevnega policijskega nasilja.

39. V skladu z določbo četrtega odstavka 15. člena Ustave v zvezi s 13. členom EKČP mora država v primerih, kot je obravnavani, zagotoviti neodvisno preiskavo okoliščin dogodka in pritožnikoma omogočiti učinkovit dostop do tovrstne preiskave. Država takšne preiskave ni zagotovila. Ker je Ustavno sodišče ugotovilo, da pritožnikoma zgolj s tem, da ni bila uvedena kazenska preiskava, niso bile kršene človekove pravice in temeljne svoboščine (34. točka obrazložitve), izpodbijanih odločb ni razveljavilo, temveč je izdalo ugotovitveno odločbo. Ustavni pritožbama je ugodilo s tem, da je odločilo, da je bila pritožnikoma kršena pravica do učinkovitega varstva pravic iz četrtega odstavka 15. člena Ustave v zvezi s 13. členom EKČP.

C.

40. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi 47. v zvezi z 49. členom ZUstS v sestavi: predsednik dr. Janez Čebulj ter sodnice in sodniki dr. Zvonko Fišer, Lojze Janko, mag. Marija Krisper Kramberger, Milojka Modrijan, dr. Ciril Ribičič, dr. Mirjam Škrk, Jože Tratnik in dr. Dragica Wedam Lukič. Odločbo je sprejelo soglasno. Sodnik Ribičič in sodnica Škrk sta dala pritrilni ločeni mnenji.

Predsednik
dr. Janez Čebulj
zanj podpredsednica
dr. Mirjam Škrk l.r.

(*1) Člen 2 EKČP (pravica do življenja): »1. Pravica vsakogar do življenja je zavarovana z zakonom. Nikomur ne sme biti življenje namerno odvzeto, razen ob izvršitvi sodbe, s katero je sodišče koga spoznalo za krivega za kaznivo dejanje, za katero je z zakonom predpisana smrtna kazen.

2. Kot kršitev tega člena se ne šteje odvzem življenja, če je posledica uporabe nujno potrebne sile:

- (a) pri obrambi katerekoli osebe pred nezakonitim nasiljem,
- (b) pri zakonitem odvzemu prostosti ali pri preprečitvi bega osebi, ki ji je zakonito odvzeta prostost,
- (c) pri zakonitem dejanju, ki ima namen zadušiti upor ali vstajo.«

Člen 1 Protokola številka 6 k EKČP(odprava smrtni kazni): »Smrtna kazen se odpravi. Nihče ne sme biti obsojen na takšno kazen ali usmrčen.«

(*2) Člen 3 EKČP (prepoved mučenja): »Nikogar se ne sme mučiti ali z njim nečloveško ali ponižujoče ravnati ali ga kaznovati.«

(*3) Tako ESČP v Selmouni proti Franciji, sodba z dne 28. 7. 1999, št. 25803/94, par. 97.

(*4) Prvi odstavek 1. člena MKPM: »Za namene te konvencije pomeni izraz »mučenje« vsako dejanje, s katerim se osebi namerno povzroča huda telesna ali duševna bolečina ali trpljenje z namenom, da bi se od nje ali od druge osebe dobilo obvestilo ali priznanje ali da bi se to osebo kaznovalo za dejanje, ki ga je storila ali je osumljena, da ga je storila ali da bi se to osebo ali drugo osebo zastrašilo ali kaznovalo ali iz katerega koli drugega razloga, ki temelji na diskriminaciji katerekoli vrste, kadar to bolečino ali trpljenje povzroča ali spodbuja ali se z njim strinja uradna oseba ali druga oseba, ki ravna po uradni dolžnosti. Ta pojem zajema bolečine ali trpljenje, ki je neločljivo ali slučajno povezano z izvrševanjem zakonite sankcije.«

(*5) Tako ESČP v Avsar proti Turčiji, sodba z dne 10. 7. 2001, št. 25657/94, par. 393.

(*6) B. M. Zupančič v: L. Šturm (ur.): Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Ljubljana 2002, str. 112 in 113.

(*7) Postopek v zvezi z zahtevo za preiskavo določa 169. člen ZKP. Ob prejemu zahteve za preiskavo presoja preiskovalni sodnik na podlagi spisa, ki ga zahtevi priloži državni tožilec, ali je izpolnjen dokazni standard utemeljenosti suma. Če se preiskovalni sodnik z zahtevo za preiskavo ne strinja, zahteva, naj o tem odloči

zunajobravnalni senat. Zoper odločitev senata je dovoljena pritožba na Višje sodišče. Gre torej za posebno fazo predkazenskega postopka, v kateri sodišče odloči, ali naj se kazenski postopek začne ali ne.

(*8) Tako ESČP v Ribitsch proti Avstriji, sodba z dne 4. 12. 1995, št. 42/1994/489/571, par. 38.

(*9) Tako ESČP v Selmouni proti Franciji, par. 87 in v Avsar proti Turčiji, par. 391.

(*10) Glej prakso ESČP npr. v Ribitsch proti Avstriji, par. 34; v Andronicou in Constantinou proti Cipru, sodba z dne 9. 10. 1997, št. 86/1996/705/897, par. 171 (tudi odklonilno ločeno mnenje sodnika Pikisa, ki opozarja na pomen napak pri načrtovanju akcije represivnih organov, pri izbiri sodelujočih uradnih oseb, orožja, idr., kadar gre za akcijo, ki lahko ogrozi zdravje in življenje posameznika) in v Salman proti Turčiji, sodba z dne 27. 6. 2000, št. 21986/93, par. 99.

(*11) Sodba z dne 28. 11. 2000, št. 29462/95.

(*12) V tej svoji odločitvi se je ESČP sklicevalo na dve drugi odločitvi, in sicer na sodbo Ribitsch proti Avstriji, kjer je ESČP (po natančni presoji dejstev, ugotovljenih pred domačimi sodišči v kazenskem postopku) prav tako ugotovilo kršitev 3. člena EKČP in navedlo, da Vlada ni podala verjetne razlage za poškodbe pritožnika in ni predložila ustreznih dokazov, s katerimi bi lahko vzbudila dvome glede navedb pritožnika. Pri tem je navedlo, da zgolj sklicevanje na izid kazenskega postopka, v katerem je bilo ugotovljeno, da ni bilo zadovoljeno visokemu dokaznemu standardu, potrebnemu za kazensko obsodbo, ne zadostuje. Druga je sodba Klaas proti Nemčiji z dne 22. 9. 1993 (št. 27/1992/372/446). V tej zadevi je med operacijo odvzema prostosti prišlo do manj hudih poškodb in so po mnenju ESČP domača sodišča (v civilnem postopku) zadovoljivo ugotovila dejstva potem, ko so lahko iz prve roke zaslišala priče in ocenila njihovo verodostojnost.

(*13) Tako ESČP v Aksoy proti Turčiji, sodba z dne 18. 12. 1996, št. 100/1995/606/694, par. 95.

(*14) Tako ESČP v Kaya proti Turčiji, sodba z dne 19. 2. 1998, št. 158/1996/777/978, par. 107.

(*15) J. Simor in drugi (ur.): Human Rights Practice, Sweet and Maxwell, London 2002, str. 13.009, par. 13.022.

(*16) Tako ESČP v Aksoy proti Turčiji, par. 99.

(*17) Za podoben položaj je šlo v odločbi št. Up-277/96 z dne 7. 11. 1996 (OdlUS V, 189).

(*18) ESČP je že v sodbi v zadevi Rehbock proti Sloveniji ugotovilo, da preiskava, ki jo je izvedla policijska uprava, katere zaposleni so sodelovali pri odvzemu prostosti pritožnika, ni bila ustrezna (par. 74).